

СТО ГОДИНА БАРСКЕ НАРОДНЕ ЧИТАОНИЦЕ (1881 — 1981.)

Приредили: Гојко Вукмановић, Миленко Ратковић и Зарија Алексић;
издавач Културни центар — Народна библиотека и читаоница „Иво
Вучковић“, Бар 1981, стр. 127.

Стваралаштво у области материјалне и духовне културе у Бару датира још из давне прошлости. У раном средњем вијеку Бар постаје град са развијеном културном дјелатношћу. Међутим, падом под млетачку а касније под турску власт он доживљава стагнацију како у политичком и економском тако и у културном погледу. Од пада под Турке 1571. до ослобођења 1878. нестало је из Бара и његове околине велико културно благо (књижнице, архиви, фреске, слике итд.). Тиме је наша културна баштина веома осиромашила. У то вријеме Бар поприма оријентални утицај који се одражава на образовање, културу и друге облике стваралаштва. Међутим, образовање и културни живот нијесу савим замрли. Поред многих тешкоћа и честих борби за опстанак, почетком XIX вијека младићи из имућнијих кућа стицали су писменост од свештеника који су били веома скромног знања.

Послије Берлинског конгреса створени су повољнији услови за развој образовања и културе. По ослобођењу испод турске власти 1878. године у Бару је отворена основна школа, а три године касније, 22. марта 1881, и Барска народна читаоница. Формирање народне читаонице имало је велики значај у ширењу културе и образовања као и међувјерских односа. Колико се придавао значај развоју јединства тог хетерогеног становништва показује и проглас који је објављен поводом отварања читаонице. У њему се, између осталог, каже: „Сваки поштени грађанин без разлике на вјероисповијед може бити члан; у њој се пита је ли поштен човјек и чија му крвца грије прси — у њој може сваки они бити примљен који љуби напредак, коме је братство свето и коме је узајамност света“. Таква је порука барске читаонице прије 100 година знатно утицала на међувјерске односе у овом крају, гдје је становништво било хетерогено и у коме је раније била

изражена вјерска нетрпељивост. Од колике је важности била једна таква установа у средини која је све до 1878. године била под туђином — тешко је оцијенити. Она је дуго времена служила као готово једина установа за образовање и духовно богаћење народа. Њен стогодишњи континуитет било је тешко одржати, јер су историјске прилике условљавале њено затварање и поновно формирање.

Знајући културноисторијски, васпитни и образовни карактер Барске читаонице, Одбор за прославу стогодишњице у Бару донио је одлуку да се овај јубилеј обиљежи писаном ријечју. И ево — група аутора, уз сарадњу Одбора за прославу и материјалну помоћ СИЗ-а културе, објавила је публикацију „Сто година барске народне читаонице (1881 — 1981)“, која представља првенац у обради развоја библиотекарске дјелатности на подручју садашње територије барске општине.

Књига „Сто година барске народне читаонице (1881—1981)“ састоји се из предговора и четири поглавља. У предговору је укратко приказан садржај књиге, а у првом поглављу дат је осврт на појаву првих писаних ријечи и на развој библиотекарства на територији барске општине. Поред хронолошког приказа развоја библиотекарства дат је и пресјек архитектуре Бара кроз вјекове. Омер Перочевећ је то урадио приказивањем споменика ослободилаца Бара, који је подигнут изнад зградом прве читаонице. Тог савременика прве барске читаонице Перочевећ је назвао „малим музејом старина“, јер су у њему фрагментарно узидана сва обиљежја минулих времена града Бара.

За прву барску читаоницу везано је име Душана Бркановића, учитеља и њеног првог библиотекарца. У жељи да га отргне од заборава, Гојко Вукмановић је дао значајан прилог о лику Душана Бркановића и његовом доприносу

у области образовања и културе. У оквиру првог поглавља дати су прилози за тројицу револуционара: Ива Вучковића, Душана Маровића и Ивана Новаковића. Њихова имена су везана за библиоотеке у Бару, Сутомору и Вирпару.

Друго поглавље обухвата одломак из старих књига и штампе, а у трећем су објављени литерарни прилози тројице наших савремених књижевника — Јанка Ђоновића, Мила Краља и Миленка Ратковића.

У четвртој поглављу ове књиге дати су краћи биографски подаци о четрдесет двојици књижевника и научних радника који

су у ствари плод сјемена које је посијала ова прва културна институција у Бару у току њеног стогодишњег постојања.

Књига „Сто година барске народне читаонице“, и поред неких мањкавости и штампарских грешака, представља запажено дјело. Шири читалачка публика добила је штиво које се чита из даха, а они који се баве питањима културне историје важан извор. Књига је илустрована са неколико фотографија и докумената, што је чини комплетнијом и занимљивијом. Оваква издања треба само поздравити.

Букајло Глушевић

СЕМИНАР ЗА ИСТОРИЧАРЕ ЦРНЕ ГОРЕ ПОСВЕЋЕН ЈУГОСЛАВИЈИ 1941. ГОДИНЕ

Поводом јубилеја 40 годишњице устанка и почетка социјалистичке револуције народа Југославије 1941. године — у Милочеру је, од 28. до 30. јануара 1981. године, одржан научно-стручни семинар за професоре и наставнике историје, чији су организатори били: Друштво историчара СР Црне Горе, Катедра за историју на Наставничком факултету у Никшићу и Републички завод за унапређивање школства. У раду семинара учествовало је око 150 наставника и професора основних и средњих школа, као и приличан број научних радника и историчара који раде у научним, музејским и архивским установама у СР Црној Гори.

Основна тема семинара је била **ОРУЖАНИ УСТАНИЦИ У ЈУГОСЛАВИЈИ 1941. ГОДИНЕ**. У оквиру ове теме (28. и 29. јануара), одржано је 9 предавања, а трећи дан рада посвећен је актуелним питањима реформе средњег образовања и проблемима наставе историје у основној и средњој школи усмјереног образовања.

Замисао организатора семинара да се са свих аспеката сагледа Југославија у 1941. години углавном је остварена. Предавања о овој теми одржали су истакнути

научни радници из свих наших република и покрајина. Они су слушаоцима презентирали најновије историографске резултате, како оне до којих су дошли сопственим истраживањима тако и оне који су плод обимног историографског рада на изучавању почетне године НОР-а и револуције на југословенском простору.

Уводно предавање о Југославији 1941. године одржао је Перо Морача. Он је дао пресјек збивања у свијету и у нашој земљи почев од 27. марта 1941. па до почетка оружане борбе против окупатора, односно до прерастања народног устанка у НОР. Морача је настојао да осветли југословенску 1941. годину са више аспеката, указујући да су управо у тој години југословенски народи, предвођени КПЈ и Јосипом Брозом Титом, постали важан субјект свјетске историје. Овом годином отворена је нова револуционарна страница историје Југославије, њома је отпочела велика битка за национално и социјално ослобођење, у њој су ударени и темељи новој Југославији, смјени власти револуционарним путем.

Остали предавачи су такође у синтетичкој форми изложили припреме, ток и даљи развој устанка